

Wprowadzenie

Niniejszy tom «Studiów Politologicznych» poświęcony jest kwestiom niedemokratycznych tendencji występujących w systemach politycznych państw Europy. Rozwój systemu demokratycznego nie ma charakteru linearnego. Można obserwować zjawiska wpływające negatywnie na funkcjonowanie demokracji liberalnej. Należy w tym kontekście wymienić: dominującą pozycję korporacji międzynarodowych, które są w stanie skutecznie wpływać na rządy, a nawet zmieniać rządy (*vide*: Włochy i Grecja w 2011 roku); rosnąca pozycja mass-mediów, które nie tylko kreują wydarzenia, mogą popularyzować polityków, ale również doprowadzić do jego upadku (Berlusconi we Włoszech); postępująca oligarchizacja partii politycznych, w których zanika dyskusja programowa oraz rośnie pozycja lidera i „dworu” skupionego wokół przywódcy; zmiany w realnych układach sił pomiędzy legislatywą a egzekutywą na skutek „rozpychania się” ambitnych polityków zajmujących fotele premiera i prezydenta, temu służy również przedstawianie polityki jako show w mediach, szczególnie w całodobowych kanałach informacyjnych (Sarkozy oraz Macron we Francji, Renzi we Włoszech); zmiany w ordynacjach wyborczych służące temu, aby ułatwić zdobycie mandatu rządzącym, a utrudnić politycznej konkurencji.

Przedstawione w tomie analizy odnoszą się do powyższych tendencji w różnych państwach europejskich (Niemcy, Hiszpania, Włochy). Jednakże należy zauważyć, iż szczególnie niebezpieczne wydają się niedemokratyczne tendencje w państwach Europy Środkowej i Wschodniej, gdzie instytucje demokratyczne nie uległy wystarczającej konsolidacji, a tradycje demokratyczne bywają krótkie i nie utrwalone w społecznej świadomości i zachowaniach. Stąd wiele zaprezentowanych analiz dotyczy państw postkomunistycznych, w których zmiany polityczno-ustrojowe zainaugurowano na przełomie lat 80 i 90. XX wieku. Pierwotne opinie o „tranzycji” postępującej od systemu niedemokratycznego do demokratycznego, nie zakładającej zawirowań, okazały się zbyt optymistyczne. Systemy hybrydowe (łącznie elementy demokratyczne i autorytarne) występowały w Słowacji doby premiera Vladimira Mečiar, Chorwacji prezydenta Franjo Tudjmana oraz Serbii prezydenta Slobodana Miloševića.

vicia. Jeszcze silniejsze tendencje autorytarne możemy zauważyć w państwach Europy Wschodniej (Białoruś, Federacja Rosyjska), ale nie wolne są od niedemokratycznych tendencji Ukraina i Mołdawia, szczególnie w kontekście mocnej oligarchizacji zarówno sfery gospodarczej, jak i *de facto* instytucji państwowych. Niepokojące zjawiska świadczące o wzmacnianiu niedemokratycznych zjawisk politycznych można zaobserwować w ostatniej dekadzie również w pozostałych państwach Europy Środkowej (Polska, Węgry, Republika Czeska, Słowacja czy Słowenia). Zaprezentowane analizy przedstawiają zróżnicowane zjawiska społeczno-polityczne, w mniejszym zakresie natury gospodarczej. Ukazują przesłanki historyczne, wewnętrzne (społeczno-polityczne), a również zewnętrzne zjawisk niedemokratycznych. Stanowią próbę wskazania na niepokojące kwestie występujące w rozwoju społeczno-politycznym państw Starego Kontynentu na początku XXI stulecia.

Stanisław Sulowski, Jacek Wojnicki, Jacek Zaleśny